

ЕВРОПЕЙСКО ПРАВО

ДЕЛОТО ДИМИТЪР КРЪСТЕВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба №. 26524/04)

РЕШЕНИЕ

Страсбург

12 февруари 2013 г.

Настоящото решение ще стане окончателно при условията, посочени в чл. 44, § 2 от Конвенцията. То може да претърпи редакционни промени.

По делото Димитър Кръстев срещу България
Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение), заседаващ в състав:

Инета Зимеле, *председател*,

Давид Тор Бьоргвинсон,

Пайви Ирвела,

Георге Николау,

Здравка Калайджиева,

Винсент А. Де Гаetano,

Кржищов Войтичек, съдии,

и Лаурънс Търли, заместник-секретар,

след закрито заседание, проведено на 22 януари 2013 г., постанови следното решение, което беше прието на посочената дата.

ПО ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 26524/04) срещу Република България, подадена в Съда на 7 юли 2004 г. от българския гражданин г-н Димитър Кръстев Кръстев (жалбоподател), на основание чл. 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи („Конвенцията“).

2. Жалбоподателят се представлява от г-н М. Екимджиев и г-жа К. Бончева – адвокати, практикуващи в Пловдив. Българското правителство („правителството“) се представлява от своя агент – г-жа М. Димова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди, че производството по обжалване на постановлението на прокурора, с който се задържат иззетите от него вещи, не е било справедливо.

во, и че той не е бил изслушан; че изземването и задържането на вещите е било незаконнообразно и неоправдано; и че производствата по двете наказателни обвинения срещу него не са приключили в разумен срок.

4. На 20 януари 2010 г. Съдът (Пето отделение) запознава правителството с жалбата. Освен това е решено да се произнесе едновременно по допустимостта и по съществуването на делото (чл. 29, § 1 от Конвенцията).

5. Правителството дава своето становище по допустимостта и по съществуването на делото на 4 юни 2010 г. В отговор на това на 20 септември 2010 г. жалбоподателят представя своето становище и иска си за справедливо обезщетение. На 4 ноември 2010 г. правителството представя коментарите си по иска на жалбоподателя.

6. След смяната на съставите на отделенията на Съда на 1 февруари 2011 г. жалбата е разпределена в Четвърто отделение.

7. С писмо от 1 август 2012 г. процесуалните представители са уведомили Съда, че жалбоподателят е починал на 19 март 2012 г. и че неговата вдовица – г-жа Мариана Неделчева Кръстева, синът му – г-н Красен Димитров Кръстев, и дъщеря му – г-жа Ралица Димитрова Кръстева, желаят да продължат делото вместо него.

ПО ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

8. Жалбоподателят е роден през 1947 г. и е живял в Пловдив.

A. Претърсването в кабинета на жалбоподателя и наказателното производство срещу него

9. По онова време жалбоподателят е бил полицейски началник в едно от районните полицейски подразделения на Пловдив. На 15 септември 1999 г. неговият началник разпоредил вътрешна проверка и претърсване на кабинета му във връзка с твърдение, че той не е вписал жалба, свързана със сериозно правонарушение.

10. На 24 септември 1999 г. трима полицейски служители претърсили кабинета и служебния сейф на жалбоподателя. Направили опис на почти всички вещи, намерени в сейфа му, и ги иззели въпреки възраженията на жалбоподателя, че някои от тях – бижута и пари – са негови и на семейството му лични вещи, които държал там, защото се страхувал да ги държи в дома си. Полицейските служители отказали да му предоставят копие от описа. Остава неясно дали описът му е бил представен за подпис.

11. На 14 февруари 2000 г. срещу жалбоподателя било започнато разследване по подозрение за подпомагане на извършители на престъпления да избегнат наказателно преследване и за многобройни престъпления по служба в периода 1997 – 1999 г. Без да дава допълнителни подробности за датите, правителството твърди, че в

хода на производството властите са разпитали общо 145 свидетели, като някои от тях са били разпитани в страната по делегация, а тези, които са били в чужбина – по съдебна поръчка.

12. На 12 юни 2000 г. производството било спряно, тъй като един от свидетелите се укрил, а останалите четирима – граждани на Гърция и Турция, е трябвало да бъдат разпитани по съдебна поръчка. Почти всички останали свидетели дали показания.

13. През следващите месеци жалбоподателят отправил две молби за връщане на иззетите от служебния му сейф вещи. Прокуратурата отказала с мотива, че трябва да ги задържи, защото са веществени доказателства по делото, образувано срещу него. През ноември 2000 г. жалбоподателят отправил запитване за причината за спиране на разследването.

14. Производството било възобновено на 15 ноември 2002 г. Между 11 април и 8 май 2003 г. то отново било спряно, за да се открие точният адрес на двама свидетели.

15. На 14 май 2003 г. на жалбоподателя било повдигнато обвинение, че в 94 случая е заповядал на подчинените си да не регистрират криминални деяния, като по този начин е предотвратил преследването на извършителите им. Това съставлявало нарушение на служебните му задължения и злоупотреба със служебно положение. Жалбоподателят бил разпитан на 28 май и на 9 и 16 юни 2003 г.

16. На 7 юли 2003 г. следователят по това дело решил да раздели разследването срещу жалбоподателя в две дела: едното – за злоупотреба със служебно положение, а другото – за подпомагане на извършители на престъпления да избегнат наказателно преследване.

В. Производството по обвинение в подпомагане на извършители на престъпления да избегнат наказателно преследване

17. През следващите месеци следователят разпитал жалбоподателя, сина му и съпругата му, един негов познат, полицейските служители, извършили претърсването на кабинета на жалбоподателя, други полицейски служители и три лица, пострадали от правонарушения. Въпросите му *inter alia* се отнасяли за произхода на вещите, намерени в служебния сейф на жалбоподателя. Следователят разпоредил на пловдивската полиция да разпита 24-ма предполагаеми правонарушители, за които жалбоподателят бил заподозрян, че ги е прикрил. Освен това следователят организирал две очни ставки между жалбоподателя и един от полицейските служители, извършили претърсването на кабинета му. На 12 ноември 2003 г. следователят попитал две от пострадалите лица дали биха могли да идентифицират някои от вещите. Първото лице не могло да идентифицира нито един предмет, но второто лице идентифицирало златен пръстен и още същия ден следователят му го върнал. Следователят получил и

две експертизи за автентичността на няколко банкноти, открити в служебния сейф, както и експертиза за пазарната стойност на няколко бижута, също намерени в сейфа.

18. На 7 януари 2004 г. следователят предложил прекратяване на наказателното производство.

19. На 11 февруари 2004 г. прокурор от Пловдивската военнокръжна прокуратура се съгласил и прекратил производството поради липса на достатъчно доказателства. Той разпоредил да бъдат върнати на жалбоподателя пистолет, патрони, въздушна пушка, бейзболна бухалка, бинокъл, златен пръстен и обици, за които имало доказателства, че са негови и на семейството му. Отказано било връщането на намерените в служебния му сейф 6360 германски марки (DM), 898 щатски долара (USD), 450 000 стари лева (BGL) и 700 нови лева (BGN), както и на 11 златни пръстена, 2 златни колиета и 2 златни гривни, тъй като според прокурора произходът им не е бил установен. Твърденията на жалбоподателя, че германските марки и щатските долари са негови и са получени от продажба на имот, не били подкрепени с доказателства. Според следователя жалбоподателят не успял също така да докаже с документи за произход твърдението си, че 1500 германски марки принадлежат на сина му. По същия начин останал неясен и произходът на бижутата. Твърденията на жалбоподателя, че принадлежат на съпругата му също били приети за неиздържани, защото по време на нейния разпит тя не успяла да ги опише точно, а друг свидетел – един от полицейските служители, извършили претърсването на кабинета на жалбоподателя, казал, че по време на претърсването жалбоподателят признал, че принадлежат на пострадали от престъпленията лица. От друга страна, след като били изминали вече няколко години, собствениците на тези вещи не се били явили да ги поискат. Прокурорът не цитира разпоредбата, на която се основава задържането на вещите.

20. Жалбоподателят обжалвал пред съда постановлението на прокурора за прекратяване на производството с довода, че производството следва да бъде прекратено не поради липса на достатъчно доказателства, а поради липса на каквато и да било престъпна дейност. Той твърдял също така, че задържането на ценностите е незаконнообразно и неоправдано, тъй като прокурорът стигнал до извода, че задържаните вещи не са на жалбоподателя и на семейството му, пренебрегвайки твърденията на жалбоподателя и придавайки незаслужена тежест на твърденията на полицейските служители. Жалбоподателят поискал от съда да измени постановлението на прокурора или да върне делото за допълнително разследване, в което отново да бъдат разпитани самият той, съпругата и синът му, за да дадат обстойно описание на бижутата, както и да съобщят други подробности. поискал за целта да бъде разпитана и майката на съпругата му.

21. След разглеждането на жалбата в закрито заседание на 11 март 2004 г. Пловдивският военен съд отказал да измени мотивите на постановлението за прекратяване на производството, както и да го отмени в частта, с която се задържат вещите.

Съдът обобщил фактите, представени от прокурора. Съдът счел за несъстоятелни твърденията на жалбоподателя, че част от намерените в сейфа пари са от продажба на имот и кола, тъй като жалбоподателят не бил представил документи, доказващи такива сделки. Въпреки това съдът отбелязал, че един свидетел, разпитан по време на разследването, е казал, че е купил кола от жалбоподателя, като му е платил 2000 германски марки (една банкнота от 500 германски марки, две банкноти от 200 и останалото в банкноти от 100 марки). Приел, че това свидетелско показание, както и твърдението на жалбоподателя, че банкнотата от 200 германски марки в сейфа му е получена от сделка, сочат, че банкнотата наистина принадлежи на жалбоподателя. Относно 1500-те германски марки, за които жалбоподателят твърдял, че принадлежат на сина му, съдът посочил, че по време на разследването жалбоподателят и синът му са дали противоречиви сведения за тези пари и не са успели да докажат произхода им. Същото се отнася и за 898 щатски долара и златното колие. За пръстените и другите бижута жалбоподателят бил казал по време на претърсването, че ги е отнел от правонарушителите. По време на разследването не били събрани доказателства за произхода им. Съпругата на жалбоподателя не е могла да опише в подробности бижутата.

22. В резултат на решението на съда на 15 март 2004 г. същият прокурор от Пловдивската военноокръжна прокуратура разпоредил да бъдат върнати на жалбоподателя 200 германски марки, ведно с вещите, за които вече било решено да не бъдат задържани.

С. Производството по обвинение в злоупотреба със служебно положение

23. На 7 юли 2003 г. на жалбоподателя било позволено да се запознае с досието на делото. Последвалото искане на жалбоподателя за допълнително разследване било отхвърлено. На 18 септември 2003 г. той обжалвал във Военно-апелативната прокуратура, но на 27 октомври 2003 г. прокуратурата отхвърлила жалбата. Следващата му жалба била отхвърлена от Върховната касационна прокуратура на 27 април 2004 г.

24. На 10 юни 2004 г. Пловдивската военноокръжна прокуратура повдигнала обвинение на жалбоподателя, но на 29 юни 2004 г. върнала делото за допълнително разследване.

25. На 21 ноември 2004 г. Пловдивската военноокръжна прокуратура повдигнала обвинение на жалбоподателя пред съда, а на 26 ноември 2004 г. съдията – докладчик в Пловдивския военен съд насрочил делото за разглеждане.

26. Съдебният процес продължил пет дни в края на януари и началото на февруари 2005 г. Съдът изслушал 141 свидетели.

27. На 18 март 2005 г. Пловдивският военен съд признал жалбоподателя за виновен в злоупотреба със служебно положение и го осъдил на 18 месеца лишаване от свобода.

28. Жалбоподателят обжалвал присъдата. На 27 декември 2005 г. Военно-апелативният съд я потвърдил.

29. Жалбоподателят обжалвал юридическите изводи на съда. В решението си от 19 октомври 2006 г. (р. № 742 от 19 октомври 2006 г. по н. д. № 197/2006 г., ВКС, III н. о.) Върховният касационен съд (ВКС) отменил решението и върнал делото на Военно-апелативния съд.

30. На 29 декември 2006 г. Военно-апелативният съд частично потвърдил присъдата на жалбоподателя и частично я отменил поради изтичане на давност за част от престъпните деяния. Съдът заменил наказателната отговорност с административно наказание глоба в размер на 500 лв. Присъдата не била обжалвана и влязла в сила.

31. На по-късна неуточнена дата главният прокурор поискал възобновяване на производството. С решение от 20 март 2008 г. (реш. № 131 от 20 март 2008 г. по н. д. № 81/2008 г., ВКС, I н. о.) ВКС отхвърлил искането му.

II. ОТНОСИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО

A. Отноими разпоредби на Наказателно-процесуалния кодекс и Наказателния кодекс

32. През процесния период претърсването и изземването на веществени доказателства са се регулирали от чл. 106–107 и чл. 134–137 на Наказателнопроцесуалния кодекс (НПК) от 1974 г. Член 135, ал. 1, в сила до края на 1999 г., предвижда, че претърсване и изземване може да се извърши по решение на съда или прокурора. В неотложни случаи органите на предварителното разследване могат да извършат претърсване и изземване без разрешение от прокурора, но в тези случаи те уведомяват прокурора в срок от 24 часа (чл. 135, ал. 2 в редакцията му от края на 1999 г.)

33. Член 108, ал. 1 от НПК от 1974 г. предвижда, че веществените доказателства се пазят, докато завърши наказателното производство. Предметите, иззети като веществени доказателства, могат да бъдат върнати на собствениците им, преди да завърши наказателното производство, само ако това няма да затрудни изясняването на обстоятелствата по делото (чл. 108, ал. 2). След края на производството предметите, иззети като веществени доказателства, освен в случаите, предвидени в чл. 53 от Наказателния кодекс (НК) от 1968 г. (вж. § 36 по-долу), се отнемат в полза на държавата, когато не е установено на кого принадлежат и в едногодишен срок от завършването на наказателното производство не са били потърсени (чл. 109, ал. 1). Когато възникне спор за право върху вещи, иззети като веществени доказателства, който подлежи на разглеждане по реда на Гражданския процесуален кодекс (ГПК), те се пазят, докато решението на гражданския съд влезе в сила (чл. 110). През 2006 г. тези разпоредби са били заменени с чл. 11, ал. 1 и 2, чл. 112, ал. 1 и чл. 113 от НПК от 2005 г., които са почти идентични. Единствената разлика е, че в чл. 111, ал. 2 от НПК от 2005 г. се говори за възможността за връщане на доказателствата на „упълномощени

те лица“, вместо на „собствениците им“ – израз, използван в чл. 108, ал. 2 на НПК от 1974 г.

34. Не е посочена съдебна практика, която да изяснява приложението на чл. 109, ал. 1 от НПК от 1974 г. Все пак в окончателното си решение от 9 април 2010 г. (р. № 47 от 10 април 2010 г. по в. н. о. х. д. № 38/2010 г. на Хасковския окръжен съд), в което е цитиран чл. 112, ал. 1 от НПК от 2005 г., чиято формулировка е идентична, Хасковският окръжен съд постановява, че тази разпоредба се отнася само за случаите, когато собствеността на иззетите като веществени доказателства предмети е неясна и никой, включително и обвиняемият, не претендира връщането им. Ако трета страна не предяви права върху тях, те трябва да се върнат на лицето, от което са иззети.

35. Не е посочена съдебна практика, която да изяснява приложението на чл. 110 от НПК от 1974 г., но има съдебна практика по чл. 113 от НПК от 2005 г., чиято формулировка е идентична. Съдилищата са прилагали тази разпоредба само по отношение на конкуриращи се претенции на частни лица върху вещи, иззети като веществени доказателства (р. от 31 юли 2009 г. по н. д. № 175/2009 г. на Благоевградския окръжен съд; опр. № 1211 от 25 септември 2009 г. по н. д. № 1213/2009 г. на Великотърновския районен съд, II с-в). Съдилищата приемат, че ако трета страна е завела гражданско дело срещу лицето, претендиращо връщането на такива вещи, те могат да бъдат задържани от властите, докато се чака резултатът от делото (опр. № 24 от 7 май 2008 г. по в. ч. н. д. № 108/2008 г. на Великотърновския апелативен съд, НО; опр. № 27 от 21 май 2008 г. по в. ч. н. д. № 126/2008 г. на Великотърновския апелативен съд, НО; опр. от 18 декември 2009 г. по н. д. № 1364/2009 г. на Пернишкия районен съд, IV с-в; опр. № 211 от 30 април 2010 г. по н. д. № 704/2010 г. на Старозагорския районен съд, VI с-в; опр. № 828 от 7 октомври 2010 г. по н. д. № 1382/2010 г. на Врачанския районен съд, VI с-в; опр. № 68 от 5 януари 2011 г. по н. д. № 2067/2010 г. на Старозагорския районен съд, VIII с-в; опр. № 621 от 21 септември 2011 г. по н. д. № 1413/2011 г. на Врачанския районен съд, VI с-в; опр. от 6 октомври 2011 г. по н. д. № 244/2011 г. на Разградския окръжен съд; опр. № 737 от 11 октомври 2011 г. по н. д. № 1493/2011 г. на Варненския окръжен съд; опр. от 25 октомври 2011 г. по н. д. № 280/2011 г. на Разградския окръжен съд; р. № 44 от 26 март 2012 г. по н. д. № 74/2012 г. на Добричкия окръжен съд, I с-в; опр. от 10 април 2012 г. по в. ч. н. д. № 60/2012 г. на Габровския окръжен съд). А по друг случай съдилищата са се произнесли, че е достатъчно собствеността върху предметите да бъде оспорвана по някакъв начин от две частни лица (опр. № 163 от 10 юни 2009 г. по в. ч. н. д. № 395/2009 г. на Софийския апелативен съд, НО, II с-в; опр. от 8 март 2010 г. по н. д. № 61/2010 г. на Оряховския районен съд; опр. № 138 от 28 февруари 2011 г. по н. д. № 366/2011 г. на Старозагорския районен съд, VI с-в; опр. от 3 май 2011 г. по н. д. № 491/2011 г. на Кърджалийския районен съд, V с-в; опр. от 28

ноември 2011 г. по ч. н. д. № 1557/2011 г. на Хасковския районен съд; опр. № 864 от 23 декември 2011 г. по н. д. № 2302/2011 г. на Пазарджишкия районен съд, V с-в; опр. № 61 от 9 май 2012 г. по н. д. № 128/2012 г. на Балчишкия районен съд; опр. № 290 от 23 юли 2012 г. по н. д. № 833/2012 г. на Хасковския районен съд, IX с-в; опр. от 13 август 2012 г. по н. д. № 50168/2012 г. на Монтанския районен съд, V с-в). Съдилищата са отказвали да приложат чл. 113 в случаи, когато няма трета страна, оспорваща правото на лицето, претендиращо връщането на вещите, иззети като веществени доказателства по наказателно дело (р. от 5 ноември 2012 г. по н. д. № 493/2012 г. на Благоевградския окръжен съд).

36. Член 53, ал. 1, б. „а“ на НК от 1968 г. предвижда, че вещите, които принадлежат на виновния и са били предназначени или са послужили за извършване на умишлено престъпление (*instrumentum sceleris*), се отнемат в полза на държавата. Алинея 1, б. „б“ на същия член предвижда, че вещите, които принадлежат на виновния и са били предмет на умишлено престъпление (*objectum sceleris*), също подлежат на изземване в полза на държавата, но в случаите, изрично предвидени в особената част на този кодекс. Член 53, ал. 2, б. „а“ предвижда, че вещите, предмет или средство на престъплението, притежаването на които е забранено, се отнемат в полза на държавата. Алинея 2, „б“ на същия член предвижда, че придобитото чрез престъплението (*productum sceleris*), ако не подлежи на връщане или възстановяване, също се отнема в полза на държавата.

37. Според чл. 237, ал. 2 от НПК от 1974 г. при прекратяване на наказателното производство прокурорът трябва да се произнесе *inter alia* по въпроса за веществените доказателства по делото. Пострадалият и обвиняемият имат право да обжалват постановлението на прокурора за прекратяване на наказателното производство (чл. 237, ал. 3). Първоинстанционният съд разглежда жалбата еднолично в закрито заседание (чл. 237, ал. 4). Определението на съда не подлежи на обжалване и протест (*ibid.*). През 2006 г. чл. 237 е заменен с чл. 243 от НПК от 2005 г., който е почти идентичен, с тази разлика, че позволява определението на първоинстанционния съд да се обжалва пред по-горния съд.

38. В производствата по чл. 237, ал. 3 от НПК от 1974 г. ВКС постановява, че съдилищата не могат да събират доказателства и че трябва да мотивират решенията си върху доказателства, събрани по време на разследването (р. № 339 от 7 юни 2002 г. по н. д. № 126/2002 г., ВКС, II н. о.; р. № 538 от 24 януари 2003 г. по н. д. № 427/2002 г., ВКС, III н. о.).

В. Закон за собствеността от 1951 г.

39. Според чл. 108 от Закона за собствеността (ЗС) от 1951 г. собственикът може да иска своята вещ от всяко лице, което я владее или държи без основание. Това действие често се разглежда като *rei vindication*. Според практиката на съда ищецът

по такова дело – *rei vindication* (иск за собственост), трябва първо да докаже, че е собственик на вещта, чието връщане претендира (р. № 1444 от 19 ноември 2007 г. по гр. д. № 265/2007 г., ВКС, V г. о.; р. № 1120 от 22 октомври 2008 г. по гр. д. № 4655/2007 г., ВКС, II г. о.). Едва тогава става релевантно дали ответникът има основание да го владее или държи (р. № 129 от 22 февруари 2010 г. по гр. д. № 658/2009 г., ВКС, I г. о.). Съдилищата приемат, че властите имат законно основание да задържат вещи, иззети като веществени доказателства, и въз основа на това отхвърлят искове по чл. 108 от ЗС (р. № 261 от 5 декември 2007 г. по в. гр. д. № 403/2007 г., ВтАС, ГК; опр. № 3697 от 25 ноември 2010 г. по ч. гр. д. № 2195/2010 г., Варненски окръжен съд). Предишният Върховен съд е постановил, че не е възможно да се оспорва отнемане на вещь, извършено от наказателния съд, чрез иск по чл. 108 от ЗС или чрез установителен иск (реш. № 1184 от 9 май 1977 г. по гр. д. № 2259/1976 г., ВС, I г. о.).

С. Закон за отговорността на държавата от 1988 г.

40. Член 1 от Закона за отговорността на държавата за вреди, причинени на гражданите от 1988 г., който на 12 юли 2006 г. е преименуван в Закон за отговорността на държавата и общините за вреди („Законът от 1988 г.“), предвижда, че държавата отговаря за вредите, причинени на граждани (а от 1 януари 2006 г. и на юридическите лица) от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на нейни органи и длъжностни лица при или по повод изпълнение на административна дейност. ВКС постановява, че такива действия или бездействия на органите на прокуратурата относно задържането и отнемането на веществени доказателства в наказателното производство не съставляват административно действие по смисъла на тази разпоредба (р. № 83 от 23 февруари 2009 г. по гр. д. № 6479/2007 г., ВКС, III г. о.).

41. Член 2, ал. 1 на закона, в сила до 2009 г., предвижда, че държавата отговаря за вредите, причинени на граждани от разследващите органи, прокуратурата или съда, в 6 случая: незаконно задържане под стража; обвинение в извършване на престъпление, ако лицето бъде оправдано или ако образуваното наказателно производство бъде прекратено поради това, че деянието не е извършено от лицето или че извършеното деяние не е престъпление, или поради това, че наказателното производство е образувано, след като наказателното преследване е погасено по давност или деянието е амнистирано; задължително настаняване и лечение или принудителни медицински мерки, когато те бъдат отменени като незаконосъобразни; изпълнение на наложено наказание над определения срок или размер. През 2009 г. към чл. 2, ал. 1 е добавена нова точка 7, според която държавата е отговорна за вреди, причинени от разследващите органи, прокуратурата или съда поради незаконосъобразно използване на специални разузнавателни средства. През 2012 г. към чл. 2 е добавена нова ал. 2, предвиждаща, че държавата отговаря за вреди, причинени на гражданите от съдебни актове по Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито

имущество. Българските съдилища неизменно постановвяват, че може да се говори за отговорност на разследващите органи, прокуратурата или съдилищата само при изрично изброените положения в чл. 2 (р. № 617 от 21 ноември 2002 г. по в. гр. д. № 1127/2002 г., ПАС, г. о.; тълк. реш. № 3 от 22 април 2005 г. по т. гр. д. № 3/2004 г., ВКС, ОСГК; р. № 462 от 25 юли 2006 г. по гр. д. № 2220/2003 г., ВКС, III г. о.; опр. № 22 от 5 февруари 2008 г. по адм. д. № 167/2007 г., ВАС, 5-чл. с-в; опр. № 6325 от 29 май 2008 г. по адм. д. № 9743/2007 г., ВАС, III о.; р. № 11 от 2 февруари 2009 г. по гр. д. № 6244/2007 г., ВКС, III г. о.; р. № 343 от 27 април 2009 г. по гр. д. № 5564/2007 г., ВКС, IV г. о.; р. № 439 от 26 май 2009 г. по гр. д. № 5229/2007 г., ВКС, III г. о.; опр. № 85 от 3 ноември 2009 г. по адм. д. № 74/2009 г., ВАС, 5-чл. с-в; р. № 775 от 16 ноември 2009 г. по гр. д. № 1053/2008 г., ВКС, III г. о.; р. № 869 от 24 ноември 2009 г. по ч. гр. д. № 1576/2008 г., ВКС, III г. о.; опр. № 103 от 22 декември 2009 г. по адм. д. № 86/2009 г., ВАС, 5-чл. с-в; опр. № 6 от 18 януари 2010 г. по адм. д. № 97/2009 г., ВАС, 5-чл. с-в; опр. № 39 от 17 юни 2010 г. по адм. д. № 21/2010 г., ВАС, 5-чл. с-в; р. № 457 от 25 юни 2010 г. по гр. д. № 1506/2009 г., ВКС, IV г. о.).

ПО ПРАВОТО

I. ОТПРАВНА ТОЧКА

42. Жалбоподателят починал на 19 март 2012 г. Неговата вдовица и двете му деца уведомяват Съда, че искат да продължат производството по жалбата му (вж. § 7 по-горе). По редица дела, в които жалбоподателят е починал в хода на производството, Съдът е вземал под внимание становищата на наследниците на жалбоподателя или на най-близките членове на семейството му, изразяващи желание да се продължи производството (вж. *Léger v. France (striking out)* [GC], no. 19324/02, § 43, 30 март 2009, с по-нататъшни препратки.) По настоящото дело не се оспорва, че вдовицата и двете деца на жалбоподателя имат право на това и Съдът не възнамерява да твърди друго (вж. *Kirilova and Others v. Bulgaria*, nos. 42908/98, 44038/98, 44816/98 и 7319/02, § 85, 9 юни 2005 г.).

II. ИЗЕМВАНЕ И ЗАДЪРЖАНЕ НА НЯКОИ ОТ ВЕЩИТЕ, НАМЕРЕНИ В СЛУЖЕБНИЯ СЕЙФ НА ЖАЛБОПОДАТЕЛЯ

43. Жалбоподателят се оплаква, че производството, с което обжалва постановлението на прокурора за задържане на някои от вещите, иззети от сейфа му, не е било справедливо и той не е бил изслушан. Той се позовава на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията.

44. Съдът отбелязва, че изискванията на чл. 13 от Конвенцията не са толкова строги, колкото изискванията на чл. 6, § 1 (вж. *наред с други източници Vasilescu v.*

Romania, 22 май 1998 г., § 43, Reports of Judgments and Decisions 1998-III). Затова счита, че гореспомнатата жалба трябва да бъде разгледана с позоваване на последната разпоредба, която гласи:

„При решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения... има право на справедливо и публично гледане на неговото дело... от независим и безпристрастен съд“.

45. Жалбоподателят се оплаква също така, че изземването и задържането на предметите е било незаконосъобразно и неоправдано. Той се позовава на чл. 1 от Протокол № 1, който гласи следното:

„Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своите притежания. Никой не може да бъде лишен от своите притежания освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.“

Предходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на притежанията в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби“.

А. Становищата на страните

1. Правителството

46. Правителството твърди, че жалбоподателят не е изчерпил всички вътрешноправни средства за съдебна защита. Той не е завел дело по чл. 1 или чл. 2 на Закона от 1988 г., което би му дало възможност да получи обезщетение за вреди, претърпяни в резултат на действие или бездействие на компетентните власти. Съдебната практика по тези разпоредби непрекъснато се обогатява. Освен това няма данни, че жалбоподателят се е опитал да предяви установителен иск, че той е собственикът на вещите, иззети от сейфа му, няма и данни и че е предявил иск по чл. 108 от Закона за собствеността от 1951 г. за връщане на иззетото, докато наказателното производство срещу него е било висящо или след прекъсването му. Във връзка с това правителството обръща внимание на хипотезата на чл. 110 от НПК от 1974 г. (вж. § 33 по-горе).

47. Правителството твърди, че постановлението на прокурора за задържане на вещите, иззети от сейфа на жалбоподателя, и решението на съда за задържане на иззетите вещи се основават на анализа на доказателствата и са правилни. Обясненията на жалбоподателя за произхода на парите и бижутата, намерени в сейфа му, са несвързани и неясни. Показанията на свидетелите, на които той се позовава, не подкрепят твърденията му и не доказват, че той е собственик на вещите. Следователно чл. 1 от Протокол № 1 е неприложим.

2. Жалбоподателят

48. Жалбоподателят отговаря, че иск по Закона от 1988 г. не е ефективно правно средство за защита и не може да му предостави удовлетворение във връзка направените от него оплаквания. Обстоятелствата по неговата жалба не влизат в изчерпателния списък на чл. 2 от закона. Освен това по време на производството за подпомагане на извършители на престъпления да избегнат наказателно преследване той не е имал качеството на обвиняем. Бил е осъден за злоупотреба със служебно положение, поради което оплакванията му не попадат в приложното поле на чл. 2.

49. Жалбоподателят твърди, че в съответствие с доктрината и съдебната практика не може да се предяви иск по чл. 108 от Закона за собствеността от 1951 г. за вещи, иззети като веществени доказателства по наказателни дела. Съдбата на такива вещи зависи от решението на съда, който разглежда наказателното дело. Член 110 от НПК от 1974 г. се отнася само за спорове между частни лица, претендиращи право на собственост върху иззети веществени доказателства, а не за спорове между частни лица и властите. Във всички случаи правителството не е подкрепило твърдението си, че в този случай чл. 108 от Закона за собствеността от 1951 г. е ефективно правно средство за защита.

50. Жалбоподателят твърди, че изземването на вещите от сейфа му не е било извършено в съответствие с НПК от 1974 г., който изисква изземването да се извърши от следовател в присъствието на двама свидетели и да се състави протокол, копие от който се връчва на заинтересованото лице. По-късно, в продължение на няколко години, на жалбоподателя не е било повдигнато обвинение по надлежния ред, а той е бил третиран само като свидетел, което му е попречило да упражни процесуалните си права. След това Пловдивският военен съд е разгледал в закрито заседание възражението му срещу задържането на вещите, без да събере доказателства и без да разгледа надлежно въпроса дали жалбоподателят е собственик на вещите, иззети от сейфа му. Констатациите на съда по този въпрос са били основани изцяло на доказателствата, събрани по време на предварителното разследване срещу жалбоподателя. Всичко това показва, че в нито един момент на производството жалбоподателят не е могъл да се възползва от процедурата по чл. 6, § 1 от Конвенцията, за да може да се разгледа твърдението му, че той е собственик на спорните вещи.

51. Жалбоподателят твърди, че е приложим чл. 1 от Протокол № 1. Властите са счели, че част от вещите, иззети от сейфа му, са негови и са му ги върнали. Следователно за властите от първостепенна важност е било обстоятелството, че единствено жалбоподателят е имал достъп до вещите, намерени в сейфа му. По тази логика може да се приеме, че парите и бижутата в сейфа, които нямат връзка с предварителните разследвания или с действията на полицията, принадлежат на жалбоподателя. Вместо това на проведеното закрито заседание властите са констатирани, че жалбоподателят не е могъл да докаже, че той е собственик на парите и бижутата. По време на

претърсването жалбоподателят е казал на полицейските служители, извършващи претърсването, че всички вещи в сейфа му са внимателно подредени и че някои от тях му принадлежат; полицаите са игнорирали това и са иззели цялото съдържание на сейфа. Следователно може да се направи изводът, че е имало намеса в правата на жалбоподателя по чл. 1 от Протокол № 1. Тази намеса в никакъв случай не може да се смята за законосъобразна. Претърсването и изземването не е било извършено в съответствие с НПК от 1974 г. Последвалото задържане на съдържанието на сейфа е било решено в закрито заседание и в разрез с основните изисквания за справедливост.

В. Преценката на съда

1. Допустимост

(а) Изчерпване на вътрешноправните средства за защита

52. По отношение на първата част от възражението на правителството за това, че не са били изчерпани вътрешноправните средства за защита, Съдът отбелязва, че ВКС е постановил, че такива действия или бездействия на органите на прокуратурата относно задържането и отнемането на веществени доказателства в наказателното производство не съставляват административно действие по смисъла на чл. 1 от Закона от 1988 г. (вж. § 40 по-горе). От това следва, че иск с такова основание няма сериозни изгледи за успех. Искът по чл. 2 от този закон също няма изгледи за успех. Тази разпоредба предвижда отговорност на разследващите органи, прокуратурата или съда в определени изрично изброените случаи, като нито един от тях не е относим към делото на жалбоподателя. Българските съдилища неизменно постановяват, че може да се говори за отговорност на разследващите органи, прокуратурата или съдилищата само в изрично изброените хипотези на чл. 2 (вж. § 41 по-горе и *Georgiev and Others v. Bulgaria (dec.)*, no. 37714/03, 5 октомври 2010 г.)

53. Следователно първата част от възражението на правителството трябва да се отхвърли.

54. По отношение на втората част от възражението на правителството Съдът отбелязва, че доводът на правителството, че жалбоподателят е имал на разположение друга процедура – установителен иск или иск по чл. 108 от Закона за собствеността от 1951 г., която би му дала възможност да получи нужния съдебен акт за твърдяното от него право на собственост върху вещите в сейфа му, е неразделно свързан със съществуването на жалбата на жалбоподателя, тъй като поради дефекти на производството на съдебната проверка жалбоподателят не е могъл да получи такъв съдебен акт в съответствие с изискванията на чл. 6, § 1 от Конвенцията. Затова втората част от възражението на правителството трябва да се разгледа при разглеждането на жалбата по същество.

(b) *Ratione materiae* съвместимост на жалбата по чл. 1 от Протокол № 1

55. Доколкото правителството твърди, че чл. 1 от Протокол № 1 е неприложим, тъй като жалбоподателят не е успял да докаже правото си на собственост върху вещите, иззети от сейфа му, Съдът счита, че всички въпроси, свързани със *ratione materiae* съвместимостта на жалбата с разпоредбите на Конвенцията или Протоколите е уместно да бъдат обсъдени на етапа на разглеждане на жалбата по същество (вж. *mutatis mutandis*, *Maggio and Others v. Italy*, nos. 46286/09, 52851/08, 53727/08, 54486/08 and 56001/08, § 36, 31 май 2011 г., и *Valkov and Others v. Bulgaria*, nos. 2033/04, 19125/04, 19475/04, 19490/04, 19495/04, 19497/04, 24729/04, 171/05 и 2041/05, § 75, 25 октомври 2011 г.)

(c) *Заклучението на Съда за допустимостта*

56. Съдът счита, че тази част на жалбата не е явно необоснована по смисъла на чл. 35, § 3, б. (а) от Конвенцията, нито пък недопустима на други основания. Следователно трябва да бъде обявена за допустима.

2. *По същество на жалбата по чл. 6, § 1 от Конвенцията*

57. Съдът счита, че постановлението на прокурора от 11 февруари 2004 г. е засянал гражданските права на жалбоподателя. Задържайки иззетите вещи, за чието връщане е претендирал жалбоподателят, приемайки, че не са издържани твърденията му, че е собственик на вещите, а следователно те трябва да се считат за изоставена собственост (вж. § 19, 33–35 и 36 по-горе), прокурорът е детерминирал спора като спор за имуществените права на жалбоподателя (вж. *Air Canada v. the United Kingdom*, 5 май 1995 г., § 56, *Series A no. 316-A*, и *Saccoccia v. Austria (dec.)*, no. 69917/01, *ECHR 2007-VIII (извадки)*, отнасящи се за задържаното; *Vasilescu*, цитиран по-горе, § 39, отнасящо се за задържане на иззети предмети; и *Zlinsat, spol. s r. o. v. Bulgaria*, no. 57785/00, § 72, 15 юни 2006 г., отнасящо се за това как прокурорът засяга гражданските права; и обратно на това *Dogmoch v. Germany (dec.)*, no. 26315/03, 18 септември 2006 г., и *Dassa Foundation and Others v. Liechtenstein (dec.)*, no. 696/05, 10 юли 2007 г., за временно замразяване на активите с оглед на по-нататъшното им задържане). Следователно чл. 6, § 1 от Конвенцията е приложим в гражданската му част.

58. Прокурорът няма функциите на съд – той е водил наказателно преследване срещу жалбоподателя; като е постановил задържането на вещите, той е действал по собствено усмотрение; този акт не е бил съпътстван от процесуалните гаранции, които съпътстват функциите на съда (вж., *mutatis mutandis*, *Zlinsat, spol. s r. o., цитиран по-горе*, § 74–79). Постановлението на прокурора е следвало да бъде разгледано от съдебен орган с юрисдикция, отговаряща на изискванията на чл. 6, § 1 (*ibid.*, § 73 и 80). Постановлението на прокурора е било разгледано от съд (вж. § 21 по-горе). Въпросът обаче е дали все пак това производство пред съда е отговаряло във всич-

ките си аспекти на чл. 6, § 1 от Конвенцията, особено като се има предвид, че такива производства поначало нямат за цел да засегнат гражданските права на заинтересованото лице, а основната им цел е да разгледат въпроса за законността на постановлението на прокурора за прекратяване на наказателното производство (вж. § 37 и 38 по-горе).

59. Съдът счита, че производствата не отговарят на изискванията на разпоредбата на чл. 6, § 1 в два аспекта.

60. Първо, Пловдивският военен съд, който е упражнил правомощията си по чл. 237, ал. 3 и 4 от НПК от 1974 г. (вж. § 21 и 37 по-горе), е разгледал жалбата срещу постановлението на прокурора само по документи, без да насрочи съдебно заседание за изслушване. Поради това, че чл. 237, ал. 4 изрично предвижда делото да се гледа в закрито заседание, изобщо не стои въпросът за отказ на жалбоподателя от правото му да бъде изслушан от съда (вж. *Saccoccia v. Austria*, no. 69917/01, § 72, 18 декември 2008 г., и обратното *Zumtobel v. Austria*, 21 септември 1993 г., § 34, Series A no. 268-A) и съдът не е имал друга възможност (вж. *Martinie v. France* [GC], no. 58675/00, § 43 in limine, ECHR 2006-VI, и обратното *Jussila v. Finland* [GC], no. 73053/01, § 48, ECHR 2006-XIII).

61. Съдът неколкократно е подчертавал, че провеждането на публични заседания е основен принцип, залегнал в чл. 6, § 1 от Конвенцията, и че именно публичният характер на заседанията предпазва съдещите се от тайно правораздаване без обществен контрол; това е едно от средствата за запазване на доверието в съдилищата (вж. *Saccoccia*, цитирано по-горе, § 70, с по-нататъшни препратки). Съдът счита също така, че правото на публичен процес по чл. 6, § 1 от Конвенцията означава и право на устно изслушване освен в случаите, когато е допустимо производство без такова изслушване (*ibid.*, § 71, с по-нататъшно позоваване).

62. Затова трябва да се установи дали по настоящото дело е имало обстоятелства, които да позволят на Пловдивския военен съд да не насрочи устно изслушване. Този въпрос се решава с оглед на спорните въпроси, които трябва да бъдат решени от националния съд (*ibid.*, § 74 in limine). Във връзка с това е допустимо да не се насрочва устно изслушване, когато няма никакво съмнение относно кредитираните доказателства, или не се спори по факти, които налагат изслушване. В такива случаи съдът може честно и мотивирано да реши делото въз основа на твърденията на страните и други писмени материали (*ibid.*, § 72, с по-нататъшни препратки).

63. Трудно може да се каже, че по настоящото дело обстоятелствата са били точно такива. Първо, в основата на делото лежи оспорван факт – има ли достатъчно доказателства, че жалбоподателят е собственик на вещите, иззети от сейфа му, за чието връщане той претендира. Второ, решаването на този въпрос е свързано с кредитирането на доказателствата – твърденията на жалбоподателя и показанията на свидетелите, които са направили пред следователя своите изявления по оспорвания факт

(вж. § 17 по-горе). Като е решил, че жалбоподателят не е успял да докаже твърденията си, че вещите са негови, прокурорът е придал незаслужена тежест на показанията на свидетелите и е проявил недоверие към твърденията на жалбоподателя. Във възражението си срещу констатациите на прокурора по този въпрос жалбоподателят е поискал повторен разпит на свидетелите, както и разпит на нови свидетели (вж. § 19 и 20 по-горе). При тези обстоятелства Пловдивският военен съд не е могъл да реши делото честно и мотивирано въз основа на писмените твърдения на страните и други писмени материали. Следователно съдът не е бил освободен от необходимостта да насрочи устно изслушване. В този контекст е важно да се отбележи също така, че съдът е бил първият и единствен съдебен орган, пред който е заведено делото (вж. *Fischer v. Austria*, 26 април 1995 г., § 44, Series A no. 312).

64. Вторият аспект, по който производството не отговаря на изискванията на чл. 6, § 1 от Конвенцията, е обхващането на юрисдикцията на Пловдивския военен съд по отношение на задържаните вещи. Прочитът на решението на съда (вж. § 21 по-горе) показва, че той не е събрал нови доказателства и се е основал единствено и само на констатациите на прокурора, въпреки че жалбоподателят изрично ги е оспорил, поискал е повторен разпит на свидетелите и разпит на нов свидетел и е заявил, че иска да даде допълнителни обяснения (*обратно на Fischer*, цитиран по-горе, § 34). Това не е учудващо, тъй като според практиката на ВКС по чл. 237, ал. 3 от НПК от 1974 г. съдът, пред който е обжалвано постановлението на прокурора за прекратяване на наказателното производство, не може да събира доказателства и трябва да реши делото въз основа на доказателствата, събрани по време на разследването (вж. § 38 по-горе). С оглед на обстоятелствата по това дело подобно ограничение е неуместно с оглед на поставения на разглеждане въпрос – законосъобразно и оправдано ли е задържането на вещите, иззети от сейфа на жалбоподателя.

65. Съдът трябва да прецени също така дали жалбоподателят е могъл да използва друга процедура в съответствие с изискванията на чл. 6, § 1 от Конвенцията, за да получи съдебно решение за твърдяното от него право на собственост върху вещите, иззети от сейфа му. Съдът отбелязва, че правителството не представя никакви примери в подкрепа на твърдението си, че жалбоподателят е можел да предяви установителен иск или иск по чл. 108 от Закона за собствеността от 1951 г. (вж. § 39 по-горе). Правителството не обяснява как тези процесуални възможности биха могли да бъдат използвани при съществуващите обстоятелства по делото. Като се съди по практиката на българските съдилища по чл. 110 от НПК от 1974 г. и заменилия го и формулиран идентично чл. 113 от НПК от 2005 г., тази разпоредба регулира само ситуации, при които властите временно са задържали веществен доказателства по наказателни дела поради това, че трета страна претендира правото си на собственост върху тях (вж. § 35 по-горе). По настоящото дело няма трета страна, която да оспорва правото на жалбоподателя върху вещите, иззети от сейфа му. Затова е неясно сре-

щу кого жалбоподателят би могъл да предяви иска си. Доколкото правителството би могло да твърди, че жалбоподателят може да предяви иск срещу властите, Съдът отбелязва, че правителството не е представило никакви доводи или примери в подкрепа на такова твърдение. Става ясно, че българските съдилища отказват да приемат искове по чл. 108 от Закона за собствеността от 1951 г., докато наказателното производство е висящо, а освен това не позволяват възражения срещу отнемането на такива вещи чрез предявяване на такива искове или установителни искове (вж. § 39 по-горе). Правителството не посочва нито едно дело, по което съдилищата са разгледали постановление на прокурора за задържане на вещи, иззети като веществени доказателства. Затова Съдът не е убеден, че жалбоподателят е разполагал с тези процесуални възможности.

66. Предвид горните констатации Съдът отхвърля втората част от възражението на правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства за съдебна защита и постановява, че е налице нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията.

3. По същество на жалбата по чл. 1 от Протокол № 1

67. Като начало следва да се отбележи, че не е работа на Съда да решава дали според националното законодателство съществува, или не право на собственост (вж. *Matos e Silva, Lda., and Others v. Portugal*, 16 септември 1996 г., § 75, *Reports 1996-IV*; *Iatridis v. Greece* [GC], no. 31107/96, § 54, *ECHR 1999-II*; *ООО Torgovyi Dom „Politeks“ v. Russia* (dec.), no. 72145/01, 16 септември 2004 г.). В основата на настоящото дело е спорът между жалбоподателя и властите дали жалбоподателят е имал защитим иск относно вещите, иззети от сейфа му. Настоящата жалба е пряко свързана с жалбата по чл. 6, § 1 от Конвенцията, по която Съдът констатира, че жалбоподателят не е получил надлежно съдебно решение за твърдяното от него право на собственост върху вещите. Отделно от практическите, етичните и вътрешно дисциплинарните въпроси, породени от обстоятелството, че жалбоподателят е използвал държавна собственост – сейф в кабинета си – за чисто лични цели, Съдът не може да разсъждава каква би била ситуацията, ако делото би било разгледано в съответствие с всички изисквания на чл. 6, § 1 от Конвенцията, и затова не счита за необходимо да се произнесе дали жалбоподателят е притежавал вещите. Затова Съдът не счита за необходимо да се произнесе по жалбата по чл. 1 от Протокол № 1 (вж. *mutatis mutandis*, *Glod v. Romania*, no. 41134/98, § 46, 16 септември 2003 г.; *Albina v. Romania*, no. 57808/00, § 43, 28 април 2005 г.; *Lungoci v. Romania*, no. 62710/00, § 48, 26 януари, 2006 г.; и *Yanakiiev v. Bulgaria*, no. 40476/98, § 82, 10 август 2006 г.).

III. ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО СРЕЩУ ЖАЛБОПОДАТЕЛЯ

68. Жалбоподателят се оплаква, че наказателното производство по обвинението срещу него не е приключило в разумен срок. Той се позовава на чл. 6, § 1 от Конвенцията, който гласи, доколкото е относимо:

„При решаването на... наказателно обвинение срещу него, има право на гледане на неговото дело в разумен срок... от съд...“

A. Твърденията на страните

69. Правителството признава, че наказателното производство срещу жалбоподателя не е било много сложно. Въпреки това правителството посочва, че на властите е било необходимо време за събиране на доказателства относно редица събития за период от две години. Поради това е трябвало да се идентифицират, открият и разпитат 149 свидетели, някои от които с неизвестен адрес, и това неминуемо е довело до удължаване на предварителното разследване. На жалбоподателя е било повдигнато надлежно обвинение едва след като са били разпитани всички свидетели.

70. Жалбоподателят твърди, че претърсването на кабинета му е равнозначно на повдигане на обвинение. Производството по обвинението в подпомагане на извършители на престъпления да избегнат наказателно преследване е завършило с решение на Пловдивския военен съд на 11 март 2004 г., докато производството по обвинение в злоупотреба със служебно положение е продължило до 10 март 2008 г. Продължителността на двете производства не може да се счита за разумна по смисъла на практиката на Съда. Те са продължили значително по-дълго време от разрешеното по българското право. Според собственото признание на правителството делото не е било сложно и несъмнената необходимост от извършването на редица действия по време на разследването не оправдава продължителността на производствата.

B. Преценката на Съда

71. Претърсването на кабинета на жалбоподателя на 24 септември 1999 г. може да се счита за повдигане на наказателно обвинение (вж. *Coëme and Others v. Belgium*, nos. 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 и 33210/96, § 19 и § 133, ECHR 2000-VII; *Marpa Zeeland B. V. and Metal Welding B. V. v. the Netherlands*, no. 46300/99, § 55 in limine, 9 ноември 2004 г.; и *De Clerck v. Belgium*, no. 34316/02, § 50, 25 септември 2007 г.). Поради това, че претърсването е извършено по време на вътрешната проверка преди наказателното производство, по-правилно е да се приеме за начална дата датата на започване на производството – 14 февруари 2000 г. (вж. *mutatis mutandis*, *I. J. L. and Others v. the United Kingdom*, nos. 29522/95, 30056/96 и 30574/96, § 131, ECHR 2000-IX). Жалбоподателят е бил наясно с това през ноември 2000 г., а вероятно и много по-рано, затова не е уместно да се приеме за начална дата по-късната дата през 2003 г., когато надлежно му е повдигнато обвинение (вж. *Corigliano v. Italy*, 10

декември 1982 г., § 35 *in fine*, Series A no. 57, and S. H. K. v. Bulgaria, no. 37355/97, § 26, 23 октомври 2003 г.).

72. На 7 юли 2003 г. производството се разделя в две дела. Обвинението в подпомагане на извършители на престъпления да избегнат наказателно преследване е отпаднало на 11 февруари 2004 г. Обжалването на постановлението на прокурора е било отхвърлено на 11 март 2004 г. Периодът, който трябва да се разглежда във връзка с това обвинение, е поне 4-годишен – за предварителното разследване и за процедурата за съдебно обжалване на постановлението за прекратяване на производството.

73. Производството по обвинение в злоупотреба със служебно положение завършва с присъда на Военно-апелативния съд на 29 декември 2006 г., когато тя влиза в сила (вж. § 30 по-горе). Поради това, че присъдата не е била обжалвана, това става малко след постановяването ѝ. Процедурата пред ВКС за възобновяване на производството (вж. § 31 по-горе) не може да се взема предвид, тъй като чл. 6, § 1 от Конвенцията е неприложим в производството за възобновяване на наказателното дело, защото на този етап срещу заинтересованото лице вече няма повдигнато наказателно обвинение (вж. *Sonnleitner v. Austria (dec.)*, no. 34813/97, 6 януари 2000 г.). Затова периодът, който трябва да се вземе под внимание по отношение на това обвинение, е поне шест години и два месеца – за предварителното разследване и трите инстанции на съда.

74. Съдът е съгласен, че двете дела срещу жалбоподателя представляват известна сложност по отношение на фактите, тъй като властите е трябвало да съберат доказателства за престъпната дейност за две години назад, което е изисквало да бъдат разпитани значителен брой свидетели.

75. Жалбоподателят не е отговорен за някакво значително забавяне на процеса.

76. По време на съдебната фаза на производството по обвинение в злоупотреба със служебно положение изглежда няма неоправдани закъснения по вина на властите. Даже напротив – и Пловдивският военен съд, и Военно-апелативният съд са процедирали по делото много бързо, което е отнело съответно около четири, девет и два месеца, а производството пред ВКС е продължило по-малко от година (вж. § 26–30 по-горе). Не може да се каже същото обаче за предварителното разследване по обвинението в злоупотреба със служебно положение, продължило четири години, и за предварителното разследване по обвинението в подпомагане на извършители на престъпления да избегнат наказателно преследване, продължило три години и четири месеца. Не може да се пренебрегне и обстоятелството, че това забавяне основно се дължи на необходимостта да се открият и разпитат значителен брой свидетели, някои от които са били в чужбина (вж. § 12–14 по-горе). Като отчита горепосоченото и като има предвид общата продължителност на производствата, Съдът не смята, че тази продължителност е неразумна.

77. Следователно това оплакване е явно неоснователно и трябва да бъде отхвърлено на основание чл. 35, § 3, б. (а) и § 4 от Конвенцията.

IV. ДРУГИ ТВЪРДЯНИ НАРУШЕНИЯ НА КОНВЕНЦИЯТА

78. Жалбоподателят се оплаква, че причината за задържане на изетите от сейфа му вещи е в това, че той не е съумял да докаже произхода им. Той се позовава на чл. 6, § 2 от Конвенцията.

79. Съдът отбелязва, че задържането на вещите е станало по времето, когато прокуратурата е решила да отпадне обвинението срещу жалбоподателя, а задържането на вещите е продиктувано изцяло от невъзможността на жалбоподателя да докаже, че е собственик на задържаните вещи. Следователно целта на задържането на вещите не е била санкциониране и не се дължи на виновно поведение на жалбоподателя. То не е резултат и от съдебното преследване срещу жалбоподателя и осъждането му (*обратно на Phillips v. the United Kingdom, no. 41087/98, ECHR 2001-VII*), нито пък се дължи на обстоятелството, че задържаните вещи са сметени за незаконно придобити (*обратно на Raimondo v. Italy, 22 февруари 1994 г., § 29, Series A no. 281-A; Arcuri and Others v. Italy (dec.), no. 52024/99, 5 юли 2001 г.; u Riela and Others v. Italy (dec.), no. 52439/99, 4 септември 2001 г.*) или предназначени за използване за незаконна дейност (*обратно на Butler v. the United Kingdom (dec.), no. 41661/98, 27 юни, 2002 г.; Yildirim v. Italy (dec.), no. 38602/02, ECHR 2003-IV; u Webb v. the United Kingdom (dec.), no. 56054/00, 10 февруари 2004 г.*). По всички тези дела Съдът е констатирал, че чл. 6 е неприложим в наказателната му част.

80. Следователно тази жалба е несъвместима *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията по смисъла на чл. 35, § 3, б. (а) и трябва да бъде отхвърлена в съответствие с чл. 35, § 4.

81. По-нататък жалбоподателят се оплаква, че не е могъл да се възползва от гаранциите, предоставени на лице, обвинено в престъпление, поради това, че не му е било повдигнато надлежно обвинение в производството за подпомагане на извършители на престъпления да избегнат наказателно преследване. Той се позовава на чл. 6, § 3 от Конвенцията.

82. Съдът отбелязва, че производството е било прекратено (вж. § 19 по-горе). В съответствие с установената съдебна практика едно лице не може да твърди, че е жертва на нарушение на правата му на справедлив съдебен процес по чл. 6 от Конвенцията в производство, по което е било оправдано, или в производство, което е било прекратено (*вж. наред с други източници Osmanov and Yuseinov v. Bulgaria (dec.), nos. 54178/00 и 59901/00, 4 септември 2003 г.*).

83. Следователно тази жалба е несъвместима *ratione personae* с разпоредбите на Конвенцията по смисъла на чл. 35, § 3, б. (а) и трябва да бъде отхвърлена на основание чл. 35, § 4.

84. И най-накрая, жалбоподателят се оплаква, че тъй като не е имал надлежно предявено обвинение, чл. 237, ал. 3 от НПК от 1974 г. не позволява съдебно преразглеждане на прекратяването на наказателно производство срещу него. Той се позовава на чл. 13 от Конвенцията.

85. Съдът отбелязва, че макар срещу жалбоподателя да не е било предявено надлежно обвинение, а това по закон не му дава възможност да иска съдебно преразглеждане на постановлението на прокурора за прекратяване на производството, неговата жалба срещу постановлението фактически е била разгледана от съда и отхвърлена по същество (вж. § 21 по-горе). Според практиката на Съда разпоредбите на националния закон не могат да се разглеждат абстрактно, а следва да се прецени как те са приложени по делото на жалбоподателя (вж. *Vasilescu*, цитиран по-горе, § 39). Във всички случаи не е необходимо отделното разглеждане на тази жалба, тъй като производството по обжалване на постановлението на прокурора вече беше разглеждано с позоваване на чл. 6, § 1 от Конвенцията (вж. § 63 и § 64 по-горе).

86. Следователно това оплакване е явно неоснователно и трябва да бъде отхвърлено на основание чл. 35, § 3, б. (а) и § 4 от Конвенцията.

V. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

87. Чл. 41 от Конвенцията предвижда следното:

„Ако съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевщата страна“.

A. Вреди

88. Жалбоподателят претендира 10 000 евро (EUR) обезщетение за неимуществени вреди за твърдяни нарушения на чл. 6, § 1 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол № 1 по отношение на иззетите и задържани вещи. Той твърди, че макар да има защитим иск за спорните вещи, няма очакването, че Съдът ще разреши въпроса вместо националните съдилища. От друга страна, жалбоподателят не е успял да получи съдебно решение по този въпрос в производствата на национално ниво. Това го е накарало да се почувства безсилен и възмутен.

89. Жалбоподателят претендира също така 8000 евро (EUR) обезщетение за твърдяно нарушение на правото му по чл. 6, § 1 от Конвенцията за приключване на наказателното дело срещу него в разумен срок.

90. Правителството твърди, че искове на жалбоподателя са прекомерни. По тяхно мнение Съдът трябва да вземе под внимание характера на констатираните нарушения и стандарта на живот в България, а обезщетението следва да е съизмеримо с други обезщетения по подобни дела.

91. Съдът счита, че жалбоподателят със сигурност е претърпял неимуществени вреди поради невъзможността да оспори по подобаващ начин задържането на вещите, намерени в сейфа му, а също и поради голямата продължителност на наказателното производство срещу него. Като отчита конкретните обстоятелства по делото и обезщетенията, присъждани в подобни случаи, и като решава по справедливост според изискванията на чл. 41, Съдът присъжда 2400 евро (EUR) плюс евентуалните данъци, които могат да бъдат начислени.

92. Съдът счита за необходимо да укаже, че с всяко свое съдебно решение, с което констатира нарушаване на Конвенцията или протоколите към нея, налага на държавата ответник правното задължение не само да плати въпросните суми, присъдени като справедливо обезщетение, но също така и да избере подлежащите на надзор от Комитета на министрите общи или индивидуални мерки, които да се приемат в националния правов ред, за да се прекрати констатираното от Съда нарушаване на Конвенцията и да се направят необходимите репарации по начин, по който да се възстанови доколкото е възможно съществуващото преди нарушението положение (*вж. Lungoci, § 55, и Yanakiev, § 89, и двете цитирани по-горе*). Най-подходящата форма на репарация в случаите, когато жалбоподателят не е имал достъп до съд в нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията, поначало е възобновяването на производството по надлежен начин и преразглеждането на делото при спазване на всички изисквания за справедлив процес (*вж. Lungoci, § 56, и Yanakiev, § 90, двете цитирани по-горе*).

В. Разходи и разноски

93. Жалбоподателят претендира възстановяване на 2613,20 EUR за адвокатски възнаграждения за 32 часа и 50 минути работа на адвокатите по производството в Страсбург при почасова ставка 80 EUR. Той претендира и възстановяване на 9 EUR за пощенски разходи, 8 EUR за офис консумативи, 10 EUR за копиране на документи и 96,41 EUR за превод на становището му и жалбата. Той представя споразумение за адвокатско възнаграждение, график за изработените часове, договор за преводаческите услуги, разписки за пощенски услуги и декларация, че е съгласен всички разходи и разноски, присъдени от Съда, да се изплатят пряко на адвокатите.

94. Правителството оспорва броя на часовете, отработени от адвокатите на жалбоподателя. Оспорва и начислената за тях почасова ставка, която според правителството е нереална и неколkokратно по-висока от обичайната за България. Правителството твърди, че искът за другите разходи може да бъде уважен само ако е подкрепен с документи.

95. Според практиката на Съда разходите и разноските, предявени в съответствие с чл. 41 от Конвенцията, трябва да са били действително направени, необходими и в разумен размер. При разглеждането на претенция за разходи и разноски за производството пред него Съдът не е обвързан с националните ставки или стандарти (*вж.*

наред с други източници *Mileva and Others v. Bulgaria*, nos. 43449/02 и 21475/04, § 123 и § 125, 25 ноември 2010 г.).

96. Като взе предвид материалите по делото, горните съображения и обстоятелството, че част от жалбата е обявена за недопустима, Съдът смята за разумно да присъди съдебни разноски на жалбоподателя в размер на 1000 EUR плюс евентуалните данъци, които могат да бъдат начислени. 250 EUR от тази сума да се изплати на вдовицата на жалбоподателя и двете му деца, а останалата част – на неговите процесуални представители.

С. Лихва за забава

97. Съдът счита за уместно лихвата за забава да се изчислява на основата на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процента.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Присъединява* към разглеждане по същество втората част от възражението на правителството, че не са изчерпани вътрешноправните средства за съдебна защита и *обявява* за допустима жалбата за справедливостта на производството по обжалване на постановлението на прокурора за това, че жалбоподателят не е бил изслушан в това производство, и за твърдяната намеса в правото му на собственост; останалата част от жалбата обявява за недопустима;

2. *Приема*, че е бил нарушен чл. 6, § 1 от Конвенцията и че жалбоподателят не е могъл да използва процедура за необходимото обжалване на постановлението на прокурора за задържане на иззети от сейфа му вещи, което предполага публично заседание; *отхвърля* втората част на възражението на правителството, че не са изчерпани вътрешноправните средства за съдебна защита;

3. *Приема*, че не е необходимо разглеждането на жалбата по чл. 1 от Протокол № 1;

4. Приема

(а) че държавата ответник трябва да заплати общо на вдовицата и двете деца на жалбоподателя в срок от три месеца от влизането в сила на решението, съгласно чл. 44, § 2 от Конвенцията, следните суми, конвертирани във валутата на държавата – ответник по курса, приложим в деня на плащането,

(i) 2400 EUR (две хиляди и четиристотин евро) плюс евентуалните данъци, които могат да бъдат начислени, за неимуществени вреди;

(ii) 1000 EUR (хиляда евро) на жалбоподателя плюс евентуалните данъци, които могат да бъдат начислени, за разходи и разноски, 750 EUR (седемстотин и петдесет евро) по банковата сметка на процесуалните представители и останалите 250 EUR (двеста и петдесет евро) на вдовицата и двете деца на жалбоподателя;

(b) че от изтичането на упоменатия по-горе тримесечен срок до плащането се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка през срока на неизпълнение, увеличена с три процента;

5. *Отхвърля* претенцията на жалбоподателя за справедливо обезщетение в останалата ѝ част.

Съставено на английски език и съобщено писмено на 12 февруари 2013 г., в съответствие с чл. 77, § 2 и § 3 от Правилника на Съда.

Лаурънс Ърли
заместник-секретар

Инега Зимеле
председател